

Κυπριακό Μουσείο
REPUBLIC OF CYPRUS
DEPUTY MINISTRY OF TOURISM

Κυπριακό Μουσείο

Εισαγωγή.

Το Κυπριακό Μουσείο βρίσκεται στην Λευκωσία και είναι το αρχαιολογικό μουσείο της Κύπρου που καλύπτει την ιστορία του νησιού από την νεολιθική εποχή μέχρι και τα πρώτα βυζαντινά χρόνια.

Το μουσείο όπως το βλέπουμε σήμερα, λειτουργεί από το 1935, όταν η τότε αγγλική διακυβέρνηση ίδρυσε το τμήμα αρχαιοτήτων και πέρασε την πρώτη σχετική νομοθεσία για τις αρχαιότητες. Μέχρι τότε πολύ εύκολα οποιοσδήποτε μπορούσε να πάρει άδεια, να κάνει ανασκαφές και να εξάγει τα ευρήματα στην χώρα που ήθελε.

Λόγω αυτής της κατάστασης υπάρχουν πάρα πολλές κυπριακές αρχαιότητες σε όλα τα μεγάλα μουσεία του κόσμου, όπως στο Βρετανικό Μουσείο στο Λονδίνο, στο Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης στην Νέα Υόρκη, στο Λούβρο, στην Στοκχόλμη, στο Βερολίνο. Ακόμα και στην Κωνσταντινούπολη, στο αρχαιολογικό μουσείο, υπάρχουν αρχαιότητες από την Κύπρο που δώρισε ο Luigi Palma di Cesnola, ο τότε πρόξενος της Αμερικής, αφού είχε πάρει άδεια από τον Σουλτάνο να κάνει ανασκαφές στην Κύπρο κατά τον 19^ο αιώνα.

Το κτίριο άρχισε να κτίζεται το 1908 προς την μνήμη της βασίλισσας Βικτωρίας, βασίλισσας της Αγγλίας, της οποίας η Κύπρος ήταν τότε αποικία.

Είναι ένα τετράγωνο κτίσμα με αίθουσες γύρω-γύρω και με ορθογώνια αυλή στο κέντρο (το αίθριο), το οποίο χρησιμοποιείται τώρα ως αποθήκη και χώρος συντήρησης των αρχαιοτήτων.

Βρισκόμαστε μπροστά στα προπύλαια που θυμίζουν πρόσοψη αρχαίου ναού. Πάνω από την πόρτα ξεχωρίζει η αναμνηστική πλάκα και στα αριστερά βρίσκεται το κατάστημα του μουσείου, όπου μπορεί κανείς να προμηθευτεί οδηγούς για το μουσείο και για όλους τους αρχαιολογικούς χώρους στην Κύπρο, αλλά και εκδόσεις που αναφέρονται στην αρχαιολογία και στην ιστορία του νησιού.

Μπαίνουμε στο κτίριο, όπου στον προθάλαμο βρίσκεται το εκδοτήριο εισιτηρίων.

Το μουσείο έχει δεκατέσσερις αίθουσες και θα αρχίσουμε την ξενάγηση του μουσείου από την πρώτη αίθουσα στα δεξιά.

Η πρώτη αίθουσα καλύπτει την νεολιθική περίοδο (ακεραμική και κεραμική φάση) μέχρι και το τέλος της χαλκολιθικής περιόδου, δηλαδή από το 9 000 π.Χ., μέχρι και το 2500 π.Χ.

Στο Ακρωτήρι, τοποθεσία *Αετόκρεμμος*, από ανασκαφές που έγιναν από το 1983 μέχρι το 1990, βρέθηκαν υπολείμματα πυγμαίων ιπποπόταμων και πυγμαίων ελεφάντων που χρονολογούνται στα 8500 π.Χ. Πέτρινα εργαλεία που βρέθηκαν στην ίδια τοποθεσία, ανάγουν την ζωή στην Κύπρο κατά δύο χιλιάδες χρόνια προγενέστερα της Κισσόνεργας και της Χοιροκοιτίας, δηλαδή γύρω στα 9000 π.Χ.. Άλλος σημαντικός οικισμός που ήρθε στο φως από ανασκαφές που άρχισαν το 1993 είναι στην Παρεκκλησιά, στην τοποθεσία *Σιλλουρόκαμπος*, και τα ευρήματα εδώ χρονολογούνται κατά την περίοδο 8200 – 7500 π.Χ.

Στην πρώτη και δεύτερη προθήκη δεξιά βλέπουμε αντικείμενα από ασβεστόλιθο και πικρόλιθο από τον οικισμό αυτό.

Από το 1989 γίνονται ανασκαφές και στην Κισσόνεργα, τοποθεσία *Μυλλούθκια*, όπου ανακαλύφθηκαν στοιχεία που χρονολογούν το οικισμό αυτό στην 9^η χιλιετηρίδα π.Χ.

Στις υπόλοιπες προθήκες της πρώτης αίθουσας αντιπροσωπεύεται ο νεολιθικός και χαλκολιθικός πολιτισμός του νησιού (8500 -2500 π.Χ.) με εξαιρετικά δείγματα λίθινων και πήλινων αγγείων, ειδωλίων, οικιακών σκευών, βιοτεχνικών ειδών, αγροτικών εργαλείων και κοσμημάτων. Ανάμεσα σε αυτά ξεχωρίζουν τα προκεραμικά νεολιθικά λίθινα αγγεία της Χοιροκοιτίας, τα νεολιθικά πήλινα αγγεία με την κτενιστή διακόσμηση από τη Σωτήρα και τη Χοιροκοιτία, τα νεολιθικά γυναικεία κοσμήματα της Χοιροκοιτίας από αιματίτη, κορναλίνη και άλλους πολύτιμους λίθους, τα πήλινα χαλκολιθικά αγγεία της Ερήμης με την χαρακτηριστική γραμμική ερυθρά διακόσμηση, τα πικρολιθικά χαλκολιθικά σταυρόσχημα ειδώλια από το νεκροταφείο στην Σουσκίου και από άλλες περιοχές της Πάφου, καθώς και τα πήλινα χαλκολιθικά ειδώλια της Λέμπας. Στον οικισμό αυτό ανακαλύφθηκε το 1976 και η επονομαζόμενη “Κυρά της Λέμπας”, μοναδικό ειδώλιο από ασβεστόλιθο ύψους 32εκ., που χρονολογείται γύρω στην 3^η χιλιετηρίδα π.Χ.

Οι πρώτοι κάτοικοι του νησιού που ζούσαν στους πιο πάνω οικισμούς, σε μικρές κοινότητες κοντά σε ποταμούς, για να έχουν τα απαραίτητα για την καθημερινή ζωή τους, σμίλευαν τις πέτρες του ποταμού και τις μετέτρεπαν σε καθημερινής χρήσης αγγεία, εργαλεία και ειδώλια. Οι ανασκαφές σε αυτούς τους οικισμούς, που βρίσκονταν κατά κύριο λόγο στην νότιο-δυτική ακτή της Κύπρου, μας δείχνουν ότι είχαν ένα αρκετά ανεπτυγμένο πολιτισμό, είχαν ημερέψει ορισμένα ζώα, όπως την κατσίκια και τον χοίρο και καλλιεργούσαν τη γη. Διατηρήθηκαν δε υπολείμματα από σιτάρι, κριθάρι και σταφύλι. Ο πιο γνωστός νεολιθικός οικισμός είναι η

Χοιροκοιτία, που βρίσκεται στα μέσα του αυτοκινητόδρομου Λευκωσίας - Λεμεσού. Σε αυτό τον οικισμό έγιναν εκτεταμένες ανασκαφές και από ό,τι βλέπουμε εδώ στις φωτογραφίες, υπήρχε μια οργανωμένη κοινότητα με μια μεγάλη κυκλική οικία, καθώς και άλλες μικρότερες. Όλα αυτά δείχνουν ότι υπήρχαν σχέσεις με γειτονικές χώρες, μάλλον εμπορικές, για να ανταλλάσσουν προϊόντα. Αυτό μαρτυρείται από τα εργαλεία από οψιανό, ορυκτό που δεν περιλαμβάνεται στα ορυκτά της Κύπρου.

Πολύ εντυπωσιακά αντικείμενα βρέθηκαν στην Κισσόνεργα, στην τοποθεσία *Μοσφιλία*, κατά την διάρκεια ανασκαφών και τα βλέπουμε στην κεντρική προθήκη. Στην φωτογραφία φαίνεται ο αποθέτης, όπως βρέθηκε, το πήλινο αγγείο γεμάτο με τα διάφορα τελετουργικά (λατρευτικά) αντικείμενα που εκτίθενται στην ίδια προθήκη. Από τα πενήντα έξι διάφορα πήλινα και λίθινα ειδώλια, το πιο ενδιαφέρον και σημαντικό είναι το πήλινο ειδώλιο με την αναπαράσταση της γέννας. Η συνέχιση της ζωής και η γυναικεία μορφή, η γονιμότητα, η μητρότητα, φαίνεται ότι ήταν οι έννοιες που κυριαρχούσαν στις πεποιθήσεις των Κυπρίων της Νεολιθικής εποχής.

Περνούμε στην Αίθουσα 2 όπου βλέπουμε εκθέματα από την Πρώιμη εποχή του Χαλκού που χρονολογείται από το 2500 π. Χ. μέχρι και το 1900 π. Χ. Τα περισσότερα εκθέματα που βλέπουμε σε αυτή την αίθουσα είναι αγγεία και κτερίσματα που σε τάφους της πιο πάνω περιόδου. Τα περισσότερα προέρχονται από τα Νεκροταφεία στους Βουνούς, περιοχή που βρίσκεται κοντά στο Μπέλλαπαϊς (στην κατεχόμενη τώρα επαρχία της Κερύνειας) και από την Δένεια. Τα περισσότερα από τα αγγεία αυτά, δείχνουν προηγμένη τεχνολογία στην αγγειοπλαστική, έχουν δε εξωτερική ερυθρή στιλβωμένη επιφάνεια και είναι διακοσμημένα με εγχάρακτα γραμμικά μοτίβα. Στις προθήκες γύρω-γύρω, σε αυτή

την αίθουσα βλέπουμε αναθηματικά αγγεία, οινοχόες και άλλα πιο περίπλοκα αγγεία που χρησιμοποιούνταν είτε κατά την τελετή του αποχαιρετισμού του αποθανόντος, είτε είναι προσωπικά αντικείμενα, καθημερινής χρήσης, αντικείμενα που θάβονταν μαζί με τον νεκρό.

Τα πιο ενδιαφέροντα αντικείμενα είναι αυτά που βρίσκονται στην κεντρική προθήκη και που βρέθηκαν στο νεκροταφείο στους Βουνούς. Εδώ βλέπουμε στα δεξιά μας, πήλινες μικρογραφίες ιερών με αναπαραστάσεις κάποιας θρησκευτικής τελετής, με τα σύμβολα του ταύρου και των φιδιών να είναι στο επίκεντρο της λατρείας αυτής της εποχής, καθώς και τα σανιδόσχημα ειδώλια. Στο κέντρο της προθήκης αυτής βρίσκεται κυκλικό ομοίωμα ιερού, όπου υπάρχει επίσης αναπαράσταση κάποιας τελετουργίας. Αυτό το υπαίθριο ιερό τέμενος κυκλικού σχήματος περιβάλλεται από ψηλό περιτείχισμα με μια μεγάλη είσοδο που φυλάσσεται από μέσα. Κοντά στην είσοδο υπάρχει και μια μορφή που προσπαθεί να δει κρυφά τι γίνεται στο εσωτερικό του ιερού. Αυτό είναι ίσως μια ένδειξη ότι μόνο οι μνημένοι μπορούσαν να εισέλθουν στον χώρο αυτό. Υπάρχουν μορφές που στέκονται, μια μορφή που κάθεται σε θρόνο, άλλες μορφές μέσα και γύρω από ένα κυκλικό χώρο, ενώ μια άλλη μορφή είναι γονατιστή. Σε κλειστούς χώρους υπάρχουν βόδια και στους τοίχους βρίσκονται σχεδιασμένα φίδια. Αυτά τα δύο αναπαραστούν την ζωή και τον θάνατο αντίστοιχα: μια σημαντική πληροφορία για τις θρησκευτικές πεποιθήσεις κατά την Πρώιμη εποχή του Χαλκού. Στην ίδια προθήκη βρίσκεται και ένα πήλινο ομοίωμα σκηνής οργώματος, όπως γινόταν στα 2000 π. Χ. Στην Κύπρο καλλιεργείτο η γη από την νεολιθική εποχή και το ομοίωμα αυτό είναι όπως το περιγράφει στην ιστορία του ο Ησίοδος και όπως σώζεται ακόμη σήμερα στην Κυπριακή ύπαιθρο. Το υνί ήταν βέβαια από χαλκό.

-Η Αίθουσα 3 περιέχει σε μια αδιάσπαστη συνέχεια, εκλεκτές ομάδες πήλινων αγγείων, που παρουσιάζουν όλα τα στάδια εξέλιξης της κυπριακής αγγειοπλαστικής από την Μέση εποχή του Χαλκού μέχρι και τα τέλη των Ρωμαϊκών χρόνων (1900 π.Χ. – 395 π.Χ.). Τα σημαντικότερα δείγματα από αυτά τα υπέροχα έργα κατά εποχές είναι: καθώς μπαίνουμε στα αριστερά βλέπουμε τα μικρά ποικιλόσημα αγγεία της Μέσης εποχής του Χαλκού (1900 – 1650 π.Χ.) με την πρωτότυπη και πλούσια γραπτή γεωμετρική διακόσμηση τους, τα βαθειά κύπελλα με την διχαλωτή λαβή και την κυλινδρική βάση και τις μικρές κανάτες με τα συμμετρικά, γραπτά, γεωμετρικά, διακοσμητικά σχήματα πάνω στο επιμελημένο λευκό επίχρυσμα της επιφάνειάς τους και τα αγγεία με την δακτυλιοειδή βάση και τα λεπτά τοιχώματα.

Στην δεξιά προθήκη βρίσκονται οι περίφημοι κρατήρες, όπως ο γνωστός «κρατήρας του Δία» όπου φαίνεται αναπαράσταση σε άρμα, διάκοσμος με χταπόδια, ο Δίας και άλλες μορφές, ζώα και φυτά, καθώς και οι ψευδόστομοι αμφορείς, τα κύπελλα, οι πυξίδες, τα ρυτά και άλλα Κύπρο-μυκηναϊκά αριστουργήματα της Ύστερης εποχής του Χαλκού (1650-1050 π.Χ.) με τις σύνθετες, αρμονικές, διακοσμητικές παραστάσεις ανθρώπινων και ζωικών μορφών, γεωμετρικών σχημάτων, ανθεμίων και πολλών άλλων φυτικών μοτίβων. Αυτή η περίοδος χαρακτηρίζεται από την κάθοδο των πρώτων Ελλήνων στο νησί, που έφτασαν πρώτα ως έμποροι, για να ανταλλάξουν τα προϊόντα τους με κυπριακά, δηλαδή τον χαλκό, και μετά την καταστροφή των Μυκηνών εγκαταστάθηκαν εδώ φέρνοντας μαζί και το πολιτισμό τους. Στην κεντρική προθήκη απέναντι από τα μυκηναϊκά αντικείμενα βλέπουμε και άλλα μικροαντικείμενα της ίδιας περιόδου που βρέθηκαν στο αρχαίο Κίτιον, το οποίο βρισκόταν στην θέση της σημερινής Λάρνακας. Σε αυτή την προθήκη δεσπόζει ένα θαυμάσιο αντικείμενο, το τελετουργικό ρυτόν, καμωμένο από φαγεντιανό πηλό που η επιφάνεια του είναι καλυμμένη με γαλάζιο σμάλτο και έχει

διάκοσμο από ζώα που τρέχουν, κυνηγούς και ταύρους καθώς και σειρές από συνεχείς σπείρες. Χρονολογείται στον 13ον αιώνα π.Χ.

Πιο κάτω, στην Αίθουσα 3, βλέπουμε μεγάλους αμφορείς, όπως αυτός που βρίσκεται σε ξεχωριστή προθήκη στο κέντρο, ο αμφορέας δίχρωμου τύπου με το όνομα Hubbard, από το όνομα του δωρητή. Βλέπουμε επίσης οινοχόες, πρόχους, υδρίες, κύπελλα, πινάκια, μικρά ζωόμορφα και πτηνόμορφα αγγεία καθώς και μεγάλο αριθμό από όλα τ' άλλα τροχήλατα αγγειοπλαστικά επιτεύγματα της Κύπρο-Γεωμετρικής εποχής (1050-750 π.Χ.) με την πλουσιότητα και συμμετρική, γραπτή, διακόσμηση παράλληλων γραμμών, ταινιών, ομόκεντρων κύκλων, ρόμβων, ζατρικίων, μαιάνδρων, ανθεμίων, λωτών, παπύρων και ποικίλων άλλων φυτικών και γεωμετρικών μοτίβων.

Συνεχίζουμε πιο κάτω, στην ίδια αίθουσα, με τα παρόμοια σε σχήματα αγγεία της Κύπρου – Αρχαϊκής εποχής (750 – 475 π.Χ.), ανάμεσα στα οποία δεσπόζουν οι οινοχόες του ελεύθερου ζωγραφικού ρυθμού με τις μοναδικές στο είδος τους σχηματοποιημένες, γραπτές, δίχρωμες παραστάσεις ταύρων, πουλιών, ψαριών και γεωμετρικών, συμπληρωματικών διακοσμητικών σχημάτων. Στην προθήκη στο κέντρο εκτίθενται τα κομψά και απaráμιλλα σε τεχνική αρτιότητα μελανόμορφα και ερυθρόμορφα αγγεία, εισηγμένα από την Αττική, με τις μυθολογικές παραστάσεις και άλλες συνθέσεις ζωικών και ανθρώπινων μορφών. Στις προθήκες δεξιά και αριστερά, μετά τα Κύπρο-αρχαϊκά, βρίσκονται οι μικρές ακόσμητες οινοχόες με το επιμελημένο λευκό επίχρισμα και οι πρόχοι με την μικροσκοπική πλαστική παράσταση κόρης με κανάτα στον ώμο, της Κύπρο-Κλασικής εποχής (475-325 π.Χ.).

Ακολουθούν οι λάγνηοι, οι αμφορείς, οι δακρυδόχες και οι μυροδόχες της Ελληνιστικής εποχής (325-50 π.Χ.). Στις τελευταίες προθήκες της 3ης αίθουσας

βλέπουμε τα ερυθρωπά στιλπνά κύπελλα και διάφορα άλλα αγγεία της Κύπρο-Ρωμαϊκής εποχής (50 π.Χ. – 395 μ.Χ.) με την χαρακτηριστική ενσφράγιση διακόσμηση ανθεμίων, ζωικών μορφών, πτηνών και άλλων μοτίβων. Στις τελευταίες αυτές προθήκες η κεραμική είναι εισηγμένη από τις γειτονικές χώρες και αυτό δείχνει τις εμπορικές σχέσεις που είχε το νησί.

Στην Αίθουσα 4 είναι τοποθετημένα, όπως ακριβώς έχουν βρεθεί μέσα στο ιερό της αγίας Ειρήνης, όλα τα αναθηματικά πήλινα αγάλματα και ειδώλια. Τα εξαιρετικά αυτά έργα κοροπλαστικής, που εκδηλώνουν τη βαθιά καλλιέργεια του θρησκευτικού συναισθήματος στην διάρκεια των Αρχαϊκών χρόνων, όπου χρονολογούνται, παριστάνουν ανθρώπινες μορφές, άλογα με αναβάτες, συμπλέγματα ταύρων και ανθρώπων, άρματα και πλοία με το πλήρωμα τους, Κένταυρους και διάφορες σκηνές από την καθημερινή ζωή. Ανάμεσα σ' όλα τα αφιερώματα κυριαρχεί η ανθρώπινη μορφή, που συνήθως προσφέρει στο ιερό το πήλινο ομοίωμα της, για να βρίσκεται πάντοτε κάτω από την προστασία του θεού. Σ' όλες τις μορφές είναι διάχυτη μια χιουμοριστική διάθεση και στις περισσότερες απ' αυτές είναι έκδηλη η ξένη καλλιτεχνική επίδραση, ιδιαίτερα η αιγυπτιακή. Αξιοπρόσεκτο δε το γεγονός ότι από όλες αυτές τις μορφές που βλέπουμε εδώ μόνο μία είναι γυναικεία και βρίσκεται στην πρώτη σειρά στο κέντρο. Το ιερό της Αγίας Ειρήνης ανασκάφτηκε από την Σουηδική Αποστολή το 1929. Γύρω στις 2000 αντικείμενα βρέθηκαν στη θέση τους κυκλικά τοποθετημένα γύρω από ένα βωμό. Τα μισά από αυτά βρίσκονται στο Μουσείο Μεσογειακής Αρχαιολογίας στην Στοκχόλμη.

Συνεχίζουμε στην Αίθουσα 5 όπου αντιπροσωπεύεται η σταδιακή εξέλιξη της κυπριακής γλυπτικής από τις αρχές της Κύπρο – Αρχαϊκής περιόδου μέχρι τα τέλη της Ρωμαϊκής, με αρκετά αξιόλογα δείγματα ασβεστολιθικών και μαρμάρινων

αγαλμάτων και αναγλύφων. Θα πρέπει να επισημάνουμε εδώ ότι στην Κύπρο δεν έχουμε μάρμαρο, έτσι τα περισσότερα αγάλματα που θα δούμε εδώ είναι είτε από ασβεστόλιθο είτε από πηλό. Τα μαρμάρινα αγάλματα ήταν πολύ λιγοστά και από εισηγμένο μάρμαρο. Τα αγάλματα παριστάνουν κυρίως θεούς και θεές, ήρωες, κούρους και κόρες, ιερείς και ιέρειες, αθλητές και εφήβους, σατύρους και άλλες ανθρώπινες μορφές. Τα ανάγλυφα ανήκουν συνήθως σε ζωοφόρους ναών και σε διάφορα βάθρα και απεικονίζουν μυθολογικές παραστάσεις και σκηνές που σχετίζονται με θεϊκές και ανθρώπινες μορφές.

Τα κυριότερα από αυτά κατά σειρά εκθέσεως είναι: Τα πρώιμα Κύπρο-αρχαϊκά ασβεστολιθικά αγάλματα με ασσυριακές και αιγυπτιακές επιδράσεις, κυρίως στο πρόσωπο. Ακολουθούν τα ασβεστολιθικά αγάλματα του 6^{ου} αιώνα π.Χ., ανάμεσα στα οποία ξεχωριστή θέση κατέχουν οι κούροι και οι κόρες, με το χαρακτηριστικό αρχαϊκό μειδίαμα και τα εκλεπτυσμένα ιωνικά χαρακτηριστικά του προσώπου, όπως το ασβεστολιθικό άγαλμα κούρου πάνω σε βάση με λιοντάρια. Στις προθήκες αριστερά εκτίθενται μικρά αγαλματίδια από μάρμαρο, όπως την Αφροδίτη με τον Έρωτα και άλλες θεότητες. Ακολουθεί το άγαλμα του Ηρακλή με το ρόπαλο.

Πιο κάτω στα αριστερά υπάρχουν οι Κύπρο-κλασσικές ανδρικές και γυναικείες κεφαλές αγαλμάτων με τα ιδεαλιστικά χαρακτηριστικά του προσώπου, την επιβλητική έκφραση και την άψογη επιμέλεια στην απόδοση της κόμμωσης, που συνήθως είναι πλαισιωμένη από πλούσιο διάκοσμο. Η υπέροχη γυναικεία ασβεστολιθική κεφαλή αγάλματος φυσικού μεγέθους από το ιερό της Αφροδίτης στο Άρσος των Ελληνιστικών χρόνων, διαθέτει αυστηρά συμμετρική και ιδεαλιστική απόδοση των εκλεπτυσμένων γραμμών του προσώπου.

Προχωρώντας πιο κάτω στα δεξιά της αίθουσας παρουσιάζονται τρία λιοντάρια και δύο σφίγγες από τους «βασιλικούς» τάφους της Ταμασσού, όπου βρέθηκαν κατά

τη διάρκεια εργασιών συντήρησης το 1997, και από πάνω εκτίθενται οι ανάγλυφες παραστάσεις αμαζονομαχίας από το σύμπλεγμα των ναών στους Σόλους.

Αριστερά βρίσκεται το κεφάλι της Αφροδίτης του 4^{ου} αιώνα π.Χ. από την Σαλαμίνα με την εξαιρετη τεχνοτροπία της εποχής του κλασσικού πολιτισμού. Πιο κάτω, στο κέντρο, μπορούμε να θαυμάσουμε το εξαιρετικό ελληνιστικό μαρμάρινο άγαλμα της Αφροδίτης από τους Σόλους, που θυμίζει την αριστοτεχνική νοοτροπία της γλυπτικής σχολής της Αλεξάνδρειας. Ο ασβεστολιθικός βωμός με ανάγλυφες τις θεές Αφροδίτη, Δήμητρα και Αρτέμιδα και η αναπαράσταση της αρπαγής της Περσεφόνης βρίσκεται στο τέλος της αίθουσας προς τα αριστερά και προς τα δεξιά βλέπουμε την αμφίγλυφη ασβεστολιθική στήλη με αναπαράσταση της κεφαλής του Βάκχου από την μπροστινή πλευρά και μια ερωτική σκηνή στην άλλη πλευρά.

Συνεχίζουμε στην Αίθουσα 6 με εκθέματα μαρμάρινων και χάλκινων αγαλμάτων της ρωμαϊκής εποχής. Ξεχωρίζουν το χάλκινο άγαλμα υπερφυσικού μεγέθους του Ρωμαίου αυτοκράτορα Σεπτήμιου Σεβήρου (119-211μ.Χ.) από τους Χύτρους, τη σημερινή Κυθρέα, η χάλκινη κεφαλή αγάλματος εφήβου από τους Σόλους, και το χαριτωμένο μαρμάρινο άγαλμα του κοιμώμενου Έρωτα από την Πάφο, που θυμίζει την τεχνοτροπία των αγαλμάτων της σχολής της Αλεξάνδρειας. Στην αίθουσα αυτή υπάρχουν και αγάλματα αιγυπτιακών θεοτήτων που ανευρέθηκαν στους Ναούς των Σόλων.

Στην Αίθουσα 7 εκτίθεται μεγάλη ποικιλία εκλεκτών εκθεμάτων, που χρονολογούνται από την Ύστερη εποχή του Χαλκού μέχρι τις αρχές των πρωτοχριστιανικών χρόνων και που αποτελούνται από χάλκινα όπλα, σκεύη, αγαλματίδια, υποθέματα και άλλα αντικείμενα μεταλλοτεχνίας, σφραγίδες, περίπτα από φαγεντιανή και συναφή μικροτεχνήματα. Τα πιο αξιόλογα απ' αυτά είναι τα χάλκινα υποθέματα, χάλκινες βάσεις για αγγεία, (όπως αυτό που βλέπουμε στη

δεύτερη προθήκη στα αριστερά μας και διαφέρει από τα τρίποδα υποθέματα (βάσεις) γιατί αυτό είναι πάνω σε 4 τροχούς και είναι διακοσμημένο με μορφές ζώων και στις τέσσερις πλευρές. Η βάση αυτή έχει την μικρή ιστορία της, αφού είχε εξαχθεί παράνομα από την Κύπρο και αρχαιοκάπηλοι προσπάθησαν να την πουλήσουν σε διάφορα Μουσεία. Η χάλκινη αυτή βάση κλάπηκε από τους Τούρκους και προσφέρθηκε προς πώληση από αυτούς το 1978 σε Μουσείο στη Γερμανία, αλλά λόγω του ότι όλα τα μουσεία γνώριζαν ότι προερχόταν από την Κύπρο, ειδοποίησαν το Τμήμα Αρχαιοτήτων της Κύπρου, και έτσι το αντικείμενο αγοράστηκε και επαναπατρίστηκε).

Στην ίδια αίθουσα πιο κάτω μπορούμε να θαυμάσουμε νομίσματα, μικροτεχνήματα, χρυσά και αργυρά κοσμήματα και σκεύη, χάλκινους και πήλινους λύχνους, οστέινα, ελεφάντινα και αλαβάστρινα έργα. Επίσης μπορούμε να θαυμάσουμε γυάλινα αγγεία και διάφορα άλλα αντικείμενα, όπως το χάλκινο αγαλματίδιο του κερασφόρου θεού, που ταυτίζεται με τον Απόλλωνα Κεραιάτη, από την Έγκωμη, το χάλκινο σύμπλεγμα δύο λιονταριών που κατασπαράζουν αγελάδα και το χάλκινο, επίσης, αγαλματίδιο αγελάδας, της Κύπρο-Κλασσικής περιόδου από τους Σόλους.

Σφραγίδες και νομίσματα: Στις επόμενες προθήκες μπορούμε να θαυμάσουμε τις συλλογές σφραγιδολίθων που χρονολογούνται από τη δεύτερη χιλιετηρίδα, καθώς και τις συλλογές νομισμάτων των κυπριακών βασιλείων με τα λιγοστά χρυσά και αργυρά νομίσματα που χρονολογούνται από τον 6^{ον} αιώνα π.Χ. μέχρι και τον 4^{ον} αιώνα π.Χ.. Εκτίθενται επίσης αργυρά Πτολεμαϊκά τετράδραχμα που βρέθηκαν το 1978 κάτω από τα ψηφιδωτά της οικίας του Διόνυσου, στην Πάφο, κατά την διάρκεια εργασιών συντήρησης.

Χρυσά κοσμήματα και άλλα χρυσά μικροαντικείμενα: Στις τελευταίες προθήκες της αίθουσας αυτής, στην αριστερή πλευρά, εκτίθενται τα περίτεχνα χρυσά κοσμήματα

που χρονολογούνται από την Μέση εποχή του Χαλκού μέχρι και τα πρώτα χριστιανικά χρόνια. Περιδέραια, δακτυλίδια, σκουλαρίκια, βελόνες, βραχιόλια, καθώς και το χρυσό σκήπτρο με τις κεφαλές κουκουβάγιας και αετού στην λαβή, που βρέθηκε κοντά στο αρχαίο Κούριο και χρονολογείται από τον 13^ο αιώνα π.Χ., και οι αργυροί δίσκοι της Λάμπουσας. Στις προθήκες που βρίσκονται απέναντι στα δεξιά εκτίθενται μικροαντικείμενα και μικροτεχνήματα από αλάβαστρο, ελαφαντοστούν, γυάλινα αγγεία όπως δακρυδόχες και μυροδόχες, καθώς και συλλογή από ρωμαϊκούς χάλκινους και πήλινους λύχνους. Αξιοθαύμαστη είναι η ελεφάντινη λαβή καθρέφτη από την Παλαίπαφο του 12^ο αιώνα π.Χ.

Από το κέντρο της αίθουσας αυτής υπάρχει η διάδοος προς τα δεξιά που οδηγεί πρώτα στην Αίθουσα 8, αφού περάσουμε μπροστά από μια αναπαράσταση εισόδου κτιστού βασιλικού Τάφου από την Ταμασσό. Από την πίσω μεριά, που βλέπει προς την υπόγεια αίθουσα, βρίσκεται η αναπαράσταση εισόδου νεκρικού θαλάμου κτιστού τάφου του 5^ο αιώνα από την Πύλα. Κατεβαίνουμε μερικά σκαλοπάτια κάτω, όπου υπάρχουν αναπαραστάσεις ταφών. Στη Νεολιθική περίοδο οι τάφοι ήταν απλοί λάκκοι, όπου τοποθετείτο ο νεκρός σε συνεσταλμένη στάση. Αυτοί οι τάφοι τοποθετούνταν κοντά στην είσοδο ή και στο εσωτερικό των οικιών.

Κατά την Πρώιμη εποχή του Χαλκού αρχίζει η παράδοση των τάφων σε θαλάμους με δρόμο. Αυτή η αρχιτεκτονική συνεχίζεται, με ορισμένες παραλλαγές, μέχρι και την Ρωμαϊκή περίοδο. Στις αρχές της Γεωμετρικής περιόδου εμφανίζονται έντονες επιδράσεις από το Αιγαίο, ενώ στην Αρχαϊκή εμφανίζονται οι μνημειακοί κτιστοί τάφοι που συνεχίζουν και κατά την Κύπρο-Κλασσική εποχή, όταν τονίζεται η συμμετρία, η οποία θα φτάσει σε υψηλότερα επίπεδα κατά την Ελληνιστική και Ρωμαϊκή εποχή.

Δεξιά της αίθουσας των τάφων, στην Αίθουσα 9, εκτίθενται λίθινες και πήλινες σαρκοφάγοι, οστεοθήκες και επιτύμβιες στήλες. Αξιόλογο αντικείμενο είναι η ασβεστολιθική επιτύμβια στήλη με ανάγλυφη παράσταση πολεμιστή, που προέρχεται από την Λύση και χρονολογείται στον 5^{ον} αιώνα π.Χ..

Αριστερά της αίθουσας των τάφων, στην Αίθουσα 10, που είναι αφιερωμένη στην Κυπριακή γραφή, υπάρχουν πήλινες και χάλκινες πινακίδες και διάφορες επιγραφές πάνω σε μαρμάρινες και ασβεστολιθικές βάσεις και στήλες, στις οποίες διαφαίνεται η εξέλιξη της κυπριακής γραφής και επιγραφικής από την Ύστερη Εποχή του Χαλκού μέχρι τα τέλη των Ρωμαϊκών χρόνων. Μέχρι σήμερα, το αρχαιότερο δείγμα γραφής χρονολογείται στο 1500 π.Χ. και παρουσιάζεται στο πάνω μέρος μικρής πήλινης πινακίδας που βρέθηκε στην Έγκωμη, Αμμοχώστου. Άλλα σημαντικά αντικείμενα είναι: 1) Μια πήλινη κυλινδρική σφραγίδα, που βρέθηκε το 1967 και φέρει μεγάλη εγχάρακτη επιγραφή, το κείμενο της οποίας καταλαμβάνει συνολικά εικοσιεπτά γραμμές και 2) ένα μέρος από μια πήλινη πινακίδα, που βρέθηκε το 1953 και έχει μήκος 9,5εκ., μέγιστο πλάτος 9εκ. και πάχος δύο περίπου εκ. και είναι ενεπίγραφο και στις δυο του πλευρές. Τα δύο πιο πάνω βρέθηκαν στον αρχαιολογικό χώρο της Έγκωμης και χρονολογούνται στα τέλη του 13^{ου} αιώνα π.Χ.. Ένα άλλο σημαντικό αντικείμενο, μοναδικό στο είδος του, που βρέθηκε σε ένα τάφο στην τοποθεσία Σκάλες της Παλαιπάφου (Γεωμετρικών και Αρχαϊκών χρόνων νεκροταφείο) αντιπροσωπεύει ένα από τους τρεις χάλκινους οβελούς, που βρέθηκαν μαζί, και κοντά στο κοίλωμα του υπάρχει επιγραφή σε Κυπρο-Συλλαβική γραφή, αποτελούμενη από πέντε εγχάρακτα σημεία. Υπάρχει επίσης αντίγραφο μιας χάλκινης πλάκας γραμμένης σε Κύπρο-Συλλαβική γραφή (το πρωτότυπο είναι στην Εθνική Βιβλιοθήκη του Παρισιού) που αναφέρει μια συμφωνία που έγινε από την πόλη του Ιδαλίου με τον γιατρό Ονάσιλο και τους αδελφούς του για περίθαλψη

των τραυματιών του πολέμου δωρεάν και ως αντάλλαγμα ο βασιλιάς Στασίκυπρος και η πόλη του Ιδαλίου θα προσέφεραν κρατική γη ή/και χρήματα. Αυτή η συμφωνία χρονολογείται στα 470 π.Χ. και μας δίνει ένα δείγμα της πολιτικής κατάστασης που επικρατούσε στο Ιδάλιο κατά τις αρχές του 5^{ου} αιώνα π.Χ.

Από το ίδιο πλατύσκαλο που κατεβήκαμε, θα ανεβούμε και θα κατευθυνθούμε αριστερά προς την Αίθουσα 11, όπου βρίσκονται τα ευρήματα από τους «βασιλικούς» τάφους της νεκρόπολης της Σαλαμίνας που περιλαμβάνουν ένα ξύλινο κρεβάτι κι ένα θρόνο επενδυμένα με ελεφαντοστόν, κεφαλές αγαλμάτων από άψητο πηλό, που αποδίδονται στα μέλη της οικογένειας του τελευταίου βασιλιά της Σαλαμίνας Νικοκρέοντα και θυμίζουν την τεχνοτροπία των αγαλμάτων του Λυσίππου. Εκτίθεται επίσης ένας μοναδικός στο είδος του χάλκινος λέβητας με προτομές κεφαλιών από σφίγγες και γρύπες γύρω από το χείλος του καθώς και διάφορα χάλκινα εξαρτήματα από άρματα που βρέθηκαν στον δρόμο των «βασιλικών» τάφων μαζί με σκελετούς αλόγων (*ήταν έθιμο να θυσιάζουν τα άλογα και να τα αφήνουν, μαζί με το άρμα του βασιλιά, στον δρόμο μπροστά από τον τάφο του, για να τον συνοδεύουν στην μετέπειτα ζωή. Φαίνεται ότι η μετά θάνατον ζωή ήταν μέσα στις πεποιθήσεις των κατοίκων της Κύπρου στην αρχαιότητα.*).

Καθώς βρισκόμαστε στην αίθουσα 11 και βλέποντας το κρεβάτι απέναντι, στα δεξιά μας είναι η βιβλιοθήκη του Μουσείου και στα αριστερά μας βρίσκεται η Αίθουσα 12, όπου εκτίθεται με φωτογραφίες, αναπαραστάσεις και άλλο υλικό, η ιστορική εξέλιξη της μεταλλουργίας στην Κύπρο. Είναι πιθανόν ο χαλκός (cuprum στα λατινικά) να έχει σχέση και με το όνομα της Κύπρου. Σύμφωνα με μια δεύτερη και επικρατέστερη εκδοχή είναι ο χαλκός που πήρε το όνομά του από το όνομα του νησιού. Επιγραφές αναφέρονται στο χαλκό με τη λατινική φράση *ais cuprum*. Δηλαδή το *ais-μέταλλο* του *cuprum=όνομα του νησιού* (δηλαδή το μέταλλο της

Κύπρου). Η εξόρυξη του χαλκού άρχισε από το 3500 π.Χ. και συνεχίστηκε με μεγάλο ζήλο μέχρι και τις μέρες μας. Η οροσειρά του Τροόδους είναι πλούσια σε θειούχα μεταλλεύματα από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα. Βλέπουμε εδώ αναπαράσταση των αρχαίων στοών των μεταλλείων, τα εργαλεία που χρησιμοποιούσαν κατά την εξόρυξη, την εκκαμίνευση και την επεξεργασία του χαλκού. Πιο κάτω εκτίθενται αντικείμενα από χαλκό, όπως το τάλαντο που ζύγιζε περίπου 39 κιλά και το οποίο χρησιμοποιείτο για τις εμπορικές συναλλαγές της Κύπρου με άλλες χώρες. Ήταν η νομισματική μονάδα του νησιού για πάρα πολλά χρόνια κατά την αρχαιότητα. Στην τελευταία προθήκη εκτίθενται επίσης καλούπια (μήτρες), με τα οποία κατασκεύαζαν τα βέλη, εργαλεία και άλλα αντικείμενα από χαλκό που χρησίμευαν στην καθημερινή τους ζωή.

Η αίθουσα αυτή φιλοξενεί επίσης περιοδικές εκθέσεις από πρόσφατες ανασκαφές του Τμήματος Αρχαιοτήτων ή ξένων αρχαιολογικών αποστολών στην Κύπρο.

Επιστρέφοντας στην Αίθουσα 7, προχωρούμε στην επόμενη, που είναι η Αίθουσα 13. Εδώ βρίσκονται όλα τα μαρμάρινα αγάλματα που ανακαλύφθηκαν στο ρωμαϊκό γυμνάσιο και το θέατρο του αρχαιολογικού χώρου της Σαλαμίνας. Τα αγάλματα αυτά παριστάνουν την Νέμεση, την Υγεία, τον Ασκληπιό, την Αφροδίτη, τον Δία, τον Ποτάμιο θεό, τον Μελέαγρο, τον Ερμαφρόδιτο, την Αφροδίτη με το δελφίνι, την Αρτέμιδα, την Ίσιδα, τον Ηρακλή και τον Απόλλωνα με τη λύρα. Σε φωτογραφία στον τοίχο βλέπουμε να αποτυπώνεται ο αρχαιολογικός χώρος της Σαλαμίνας, όπως ήταν το 1974 πριν από την Τουρκική εισβολή.

Και φθάνουμε στην τελευταία, την Αίθουσα 14, όπου στην προθήκη δεξιά υπάρχουν ομάδες από διάφορα πήλινα ειδώλια από την εποχή του χαλκού, με τα σανιδόσχημα ειδώλια που παριστάνουν σχηματοποιημένες γυναίκες, καθώς και τα ειδώλια της θεάς της γονιμότητας με το βρέφος στην αγκάλη – κουροτρόφος, της

Κύπρο-Μυκηναϊκής περιόδου, πιο κάτω δεξιά τα ειδώλια ίππων και αναβατών και πολεμιστών με στρογγυλή ασπίδα, της Κύπρο-Γεωμετρικής και Κύπρο-Αρχαϊκής περιόδου, και τα ειδώλια των Ταναγραίων κορών της Κύπρο –Κλασσικής . Προχωρώντας προς την έξοδο βλέπουμε στις προθήκες προς τα αριστερά να εκτίθενται κάποιες ελληνικές μήτρες, τα καλούπια, που χρησιμοποιούνταν για την κατασκευή αγαλματιδίων και σκηνές αναπαράστασης γέννας. Τα πήλινα αυτά ειδώλια μας δείχνουν την σημασία της Θεάς – Μητέρας που προστάτευε τις κυοφορούσες γυναίκες και την σημασία που διαδραμάτιζε στη ζωή του λαού. Σε διπλανή προθήκη υπάρχουν πήλινα προσωπεία θεάτρου, καθώς και ειδώλια ηθοποιών που λάμβαναν μέρος σε τραγωδίες και κωμωδίες. Σε δυο σημεία των μεγάλων προθηκών υπάρχουν αντικείμενα από αναπαράσταση δύο υπαίθριων ιερών που βρέθηκαν στο Μένοικο και στην Κακοπετριά, όπου λατρεύονταν οι θεοί Βάαλ-Αμών και η Αθηνά αντίστοιχα.

Εδώ τελειώνουμε την ξενάγηση του Μουσείου, κατά την οποία καλύψαμε τα πιο σημαντικά εκθέματα που μπορεί κάποιος να θαυμάσει εδώ. Το Μουσείο, σε αυτό τον περιορισμένο χώρο, καλύπτει την ιστορία του νησιού που χρονολογείται από την 9^η χιλιετηρίδα π.Χ. μέχρι και τα πρωτοχριστιανικά χρόνια. Μετά από αυτή την σύντομη ξενάγηση, μπορεί κάποιος να περιηγηθεί μόνος στο Μουσείο και να περιεργαστεί με μεγαλύτερη προσοχή τα διάφορα εκθέματα.